

Učební jednotka (lekce)	
Název učební jednotky (téma)	Demokracie
Stručná anotace učební jednotky	<p>Žáci se seznámí s pojmem demokracie a s jeho možnými podobami a pojetím.</p> <p>Žáci pracují ve skupinách po 3-4 členech.</p> <p>Na základě získaných informací se pokusí vytvořit vlastní definici pojmu demokracie.</p> <p>V hodnocení se zohlední především snaha vyjádřit svůj názor, kultivovaně ho argumentovat a schopnost diskutovat s ostatními.</p>
Časový rozsah učební jednotky	2 x 45 minut
Nutné předpoklady	<p>Základními předpoklady jsou vstřícné třídní klima, schopnost respektovat názor druhých a dovednost vyjadřování.</p> <p>Žáci vědí, co je občanská společnost, rozumí pojmu občanská angažovanost a participace, dokáží s nimi aktivně pracovat.</p>
Věk žáků	2. a 3. ročník SŠ (od 16 let)
Zařazená průřezová témata	Občan v demokratické společnosti Informační a komunikační technologie
Vyučovací obor (y)	Občanská nauka/Základy společenských věd, Multikulturní výchova, Cizí jazyky

<p>Cíle jednotlivých průřezových témat (DOV) a vyučovacích oborů (OVO), které chci v dané učební jednotce naplnit</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Žák si uvědomuje demokracii jako dynamický otevřený systém, o němž je třeba pečovat a rozvíjet jej svým aktivním uplatňováním demokratických práv a odpovědností.</i> • <i>Žák různými formami vyjádří základní principy demokracie.</i> • <i>Žák jedná demokraticky, je občansky aktivní.</i>
<p>Cíle učební jednotky</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Žák dokáže vysvětlit pojem demokracie a uvést jeho různá pojetí.</i> • <i>Žák je schopen vysvětlit fungování demokracie na základě jejích principů.</i> • <i>Žák zaujímá vlastní postoj k demokracii.</i> • <i>Žák si na základě práce ve skupině vyzkouší demokratické postupy rozhodování a spolupráce, princip plurality názorů a jejich obhajování.</i> • <i>Žák prokáže dobrou vůli se dohodnout.</i>
<p>Hodnocení</p>	<p>Žáci:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>z uvedených citátů vyvodí alespoň 3 principy demokracie</i> • <i>sestaví pyramidu demokracie.</i> • <i>vytvoří vlastní definice demokracie.</i>
<p>Popis učební jednotky, obsahující použité metody a reflexi směřující ke všem zformulovaným cílům</p>	<p>1. Evokace – Práce s citáty (20 minut) metodou Bod zlomu</p> <p>Žáci se rozdělí nebo jsou rozděleni do skupin (trojice až čtveřice). Každá skupina dostane sadu 10 citátů o demokracii. Úkolem skupiny je seřadit citáty v sestupném pořadí tak, že nejvýše je ten citát, se kterým nejvíce skupina souhlasí, a nejnižší ten, se kterým skupina nejméně souhlasí. Všichni ve skupině musí souhlasit s pořadím citátů, členové skupiny se musí vždy dohodnout.</p> <p>Po časovém limitu se učitelka zeptá, co je společným tématem citátů – žáci označí pojem demokracie.</p> <p>Poté každá skupina uvede své pořadí citátů – stačí pouze</p>

první 3 a poslední.

- Co vás v citátech zaujalo, co přesvědčilo, a určilo tak pořadí daného citátu? Co bylo vlastně vaším kritériem při seřazování?
- Co bylo na výběru jednoduché a co obtížné?

2. Uvědomění si nových informací – práce s citáty a textem

Žáci pracují dál ve skupině – na základě citátů se pokusí vymezit/definovat minimálně 3 principy, na kterých stojí demokracie.

Po časovém limitu každá skupina přečte/představí své principy. Bez dalšího vysvětlování či diskuze.

Dále každá skupina dostane přehled základních principů demokracie. Nejprve s nimi pracují ve skupině a hledají odpovědi na otázky:

- Shodují se některé principy z přehledu s těmi vašimi?
- Máte nějaké principy navíc/mimo seznam?
- Které principy z přehledu lze najít v jednotlivých citátech?

Odpovědi na otázky si sdělují členové skupiny mezi sebou, učitelka obchází skupiny a sleduje činnost v nich, popřípadě se dotazuje.

Poté si přečteme principy společně nahlas a v případě nejasností rozebereme.

3. Reflexe – pyramida demokracie a vlastní definice

Každá skupina/případně dvojice dostane rozstříhanou pyramidu demokracie. Úkolem je ji sestavit a objasnit, proč je sestavena právě takto.

Učitelka načrtne pyramidu na tabuli a zapisuje varianty sestavení dle žáků. Zároveň žáci vysvětlují, proč je pyramida sestavena takto.

Poslední úkol je pro každého žáka samostatný. Lze také zadat jako domácí úkol, který v příští hodině bude sloužit jako evokace. Každý žák písemně vypracuje stručnou odpověď.

- Na základě dnes získaných informací odpovězte na otázku „Co je demokracie?“

Seznam příloh

Přílohy č.1 – sada citátů o demokracii (Ize nalézt např. na <http://www.citaty.cz/citaty/citaty-o-demokracii>, <https://cs.wikiquote.org/wiki/Demokracie>, atd.) sadu si každý může sestavit jakou chce, potřebuje, ... Sadu si žáci před tříděním rozstříhají.

Demokracie znamená, že každý občan může říct po vzoru francouzského monarchy: Stát jsem já. Nebo skromněji: I já jsem stát. (T. G. Masaryk)

Dějiny učí, že demokracie bez hodnot se snadno promění ve zjevnou nebo kamuflovanou totalitu. (Jan Pavel II.)

Demokracie bez veřejné informovanosti neexistuje a existovat nemůže. (M. S. Gorbačov)

Co se týká všech, mohou řešit jen všichni. (F. Dürrenmatt)

Ale k čemu je svoboda, ne-li k tomu, aby ses angažoval. (Jean-Paul Sartre)

Demokracie je více pozitivních hodnot naráz. Jako je svoboda, rovnost, suverenita lidu a podobně. (Max Weber)

Demokracie je společenský systém velkého konsenzu mezi vládnoucími a ovládanými. (J. Parkinson)

Demokracie je institucionální systém, v němž politické instituce a jejich činnost jsou otevřeny všem. (G. Rhode)

Demokracie není jen formou státní, není jen tím, co je psáno v ústavách; demokracie je názor na život, spočívá na důvěře v lidi, v lidskost a lidství, a není důvěry bez lásky, není lásky bez důvěry ... demokracie je diskuze. Demokracie je hovor mezi rovnými... (K. Čapek)

Přirozenou nevýhodou demokracie je, že těm, kdo to s ní myslí poctivě, nesmírně svazuje ruce, zatím co těm, kteří ji neberou vážně, umožňuje téměř vše. (V. Havel)

Příloha č. 2 – Základní demokratické principy (přehled) dostupné na <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/2042/na-cestech-k-demokracii.html/>

Základní demokratické principy

Participace občanů

Participace občanů ve společnosti je jedním z klíčových principů demokracie. Může mít různé podoby: účast ve volbách, zájem o politické dění a dění v obci, účast na veřejných debatách a setkání občanů, členství v občanských sdruženích a společnostech, případná účast na protestních akcích. Všechny tyto skutečnosti však spojuje zájem občanů o společenské dění, snaha o prosazování svých názorů a ochrana svých zájmů a hodnot na různých úrovních.

Rovnost a lidská práva

Demokratické společnosti zdůrazňují důležitou zásadu, kterou je rovnost všech lidí. Rovnost zde znamená, že všichni lidé jsou stejně hodnotní, mají mít stejné příležitosti a nesmějí být diskriminováni z důvodů příslušnosti k nějaké rase, náboženství, menšinové skupině nebo z důvodu pohlaví a sexuální orientace. Každý demokratický stát usiluje o respektování a ochranu lidských práv občanů.

Politická tolerance

Politická tolerance v demokratických společnostech znamená, že zatímco ve společnosti vládne politická strana (nebo koalice stran), musí být chráněna a garantována práva ostatních politických stran a skupin, které mají odlišný pohled na to, jak by měla být společnost řízena.

Odpovědnost

V demokratických společnostech zvolení a jmenovaní zástupci musí být odpovědní ostatním lidem, které reprezentují. Měli by být zodpovědní za své jednání a konání. Rozhodnutí a jednání zastupitelů by proto neměla vycházet z jejich vlastní vůle, ale především z vůle a přání lidí, které reprezentují.

Transparentnost

Aby vláda mohla být zodpovědná, musí si být občané vědomi toho, co se ve společnosti děje. To se vztahuje k důležitému principu - transparentnosti každé vlády. Transparentní vláda by proto měla občany pravidelně informovat o svém jednání. V demokratické společnosti by tisk a lidé samotní měli mít možnost dostat informace o tom, jaké rozhodnutí bylo učiněno, kým a proč.

Pravidelné, svobodné a spravedlivé volby

Volby jsou jedním ze způsobů, jakým občané vyjadřují svou vůli o směřování společnosti, ve které žijí. Volby jsou nejdůležitějším

demokratickým způsobem výběru do úřadů, které slouží k reprezentaci (zastupování) lidí. Pro občany daného státu bývají zpravidla nejdůležitější volby do zákonodárního sboru. V tomto smyslu pravidelné volby především umožňují pokojnou změnu vlády.

Ekonomická svoboda

Lidé v demokratické společnosti požívají určité ekonomické svobody. Znamená to, že jim musí být umožněno např. vlastnit soukromí majetek, soukromě podnikat, vybrat si svobodně svou práci a vstupovat do odborových organizací. Měl by existovat a fungovat volný trh a vláda by neměla kontrolovat celou ekonomiku.

Kontrola zneužívání moci

Demokratické společnosti se snaží zabránit tomu, aby úředníci a zástupci lidí svou moc nesprávně používali nebo dokonce zneužívali. Z toho důvodu je v demokratických společnostech důležité rozdělení jednotlivých složek moci - výkonné, zákonodárné a soudní.

Systém více politických stran

V demokratické společnosti je důležitá existence více než jedné politické strany. Systém více politických stran umožňuje, aby si voliči vybrali mezi jednotlivými politickými stranami a kandidáty ty, které je mají reprezentovat.

Vláda práva

V demokratických společnostech by nemělo stát nic a nikdo nad zákonem a vládou práva. Znamená to, že každý je povinen dodržovat právo a zákony a být zodpovědný za své jednání, pokud zákony překročí.

	<p>Příloha č. 3 – Pyramida demokracie (http://mujweb.cz/zouharj/pravo/demokra.htm)</p> <p>Pyramida demokracie</p> <p>Pyramidu je nutné rozstříhat na jednotlivé trojúhelníky, aby ji žáci mohli sestavovat.</p> <p>Takto sestavená pyramida vyjadřuje pevnou a širokou základnu, kterou tvoří základní práva a svobody a také demokratický mechanismus výběru. Uprostřed je občanská společnost jako veřejný prostor, kde se jednotlivá práva a mechanismy uplatňují a kde jsou občané aktivní. Z nich pak může vzejít otevřená a odpovědná vláda, která má v občanské společnosti zpětnou vazbu. Zároveň také zdroj odpovědných občanů, kteří se na vládě mohou podílet. Vláda na špičce znázorňuje určitý mocenský vztah, ale také podobně jako Maslowova pyramida potřeb závislost toho nahoře k tomu dole. Tedy že bez základních práv a svobodných voleb nemůže vzniknout otevřená a odpovědná vláda.</p>
<p>Autor lekce, škola (případně zdroje)</p>	<p><i>Mgr. Jana Rollová, Evangelická akademie - Vyšší odborná škola sociální práce a střední odborná škola, Praha</i></p>

Závěrečná sebereflexe učitele	
Co se mi osvědčilo během vyučování	<p>Určitě je nutné obcházet pracující skupiny a kontrolovat jejich činnost. Dobré bylo také některé členy povzbudit nebo ujistit, že postupují dobře.</p> <p>Osvědčilo se mi číst přehled principů nahlas společně a u každého se zastavit, dát prostor pro dotazy, připomínky, vyjasnění a také příklady, jak se ten či onen princip projevují v praxi.</p>
S jakými obtížemi jsem se během vyučování setkal/a.	<p>Lekci jsem měla možnost učit paralelně ve dvou třídách vždy s jednodenním odstupem.</p> <p>V 2. ročníku byl problémem především ruch ve třídě, nesoustředěnost žáků.</p> <p>Ve 3. ročníku pak nepochopení slova princip a jeho užití, někteří žáci nebyly schopni odlišit teoretickou, ideální rovinu demokracie a praxi. Formulovali pak základní principy nikoli podle citátů, ale podle toho, co znají z praxe nebo si myslí, že je uplatňováno (např. principem demokracie je kolektivní zkorumpovanost).</p> <p>Některé konkrétní příklady trochu zaváděly diskuzi jinam. Bylo nutné žáky vracet k tématu.</p>
Co bych příště udělal/a jinak (jak bych upravil/a tuto přípravu).	<p>Původně jsem si myslela, že bych zvládla lekci odučit za 45 minut. V praxi se ukázalo, že je potřeba 2x45 minut, především proto, že žáci byli ochotni hodně diskutovat nebo jim naopak trvalo dlouho, než svoji myšlenku vyjádřili.</p> <p>Proto bych viděla napříště rozložení takto:</p> <p>První 45 minut celá evokační část + začátek 2. části, kde žáci hledají, resp. formulují principy.</p> <p>Druhých 45 minut – začneme představením vlastních principů a pak pokračujeme dále dle návodu. Dobré je rozhodně číst principy z přehledu společně nahlas a dát prostor pro dotazy, připomínky, vyjasnění a také příklady, jak se ten či onen princip projevují v praxi.</p> <p>Pravděpodobně by bylo dobré společně rozebrat také některé citáty. V mém seznamu dělal dost problém citát V. Havla. I když jej studenti řadili poměrně vysoko (objevoval se často na prvních třech místech), ukázalo se, že ne všichni mu rozumí nebo si pod ním dokážou něco představit.</p>